

Uunga Aqqaluaq B. Egede, Inuit Ataqatigiit

Tusarniaanerup ingerlasarnerinut tunngatillugu apeqqutinut akissuteqaat

Inatsisartut Suleriaasianni § 37 malillugu apeqquteqartoq tusarniaanerit ingerlasarnerannut tunngasunik arlalinnik apeqquteqarpoq.

Ulloq: 9. september
2011

Aallarniutigalugu apeqquteqartoq tusarniaanerit ingerlanerisa sapinngisamik pitsaanerpaajusarnissaannik angusaqarnissamut soqutiginninneranut qutsavigerusruppar. Suliniutit angisoorsuit innuttaasut ulluinnarni atugarisaannik allanguuteqartitsisut aallartikkaagatsigu, tamanna Naalakkersuisut politikianni tunngaviulluinnartumik pingartinneqarpoq.

Postboks 1601
3900 Nuuk
Oq/tel +299 34 50 00
Fax +299 32 56 00
isiin@gh.gl
www.nanoq.gl

Apeqquteqartumut ilisimatitsissutit oqaatigisinnaavara apeqqutivit akissuteqarfigineqarnerinut atatillugu Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfimmi (apeqqut 3) aamma Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfimmi (apeqqut 4) suleqatinnit paasissutissanik pissarsiniarsimagama.

Apeqqut 1:

1. *Nunatsinni inuit ukioqatigiaat immikkoortukkaat amerlassutsimik-kut allannguuteqalernerat annertuvoq, suliassanik annertuunik malitseqartussa-mik. Tusarniaaneq pitsaanerusoq pisariaqartussaavoq – tamatumani susoqarpa?*

Suliniutinut annertuunut assiginngitsorpassuarnut Naalakkersuisut ingerlataannut/imaluunniit pilersaarutigisaannut atatillugu tusarniaanerni periaatsit pitsaanelrusut apeqquteqarnerni ujartorpatit. Taamatut isiginninnermi Naalakkersuisut apeqquteqartoq isumaqatigaat. Apeqqummi matuma kingulianiittumi suliniutit tusarniaanerit pitsaanerusumik ingerlasarnissaannut tunngassuteqartut erseq-qissarneqarput.

Apeqqut 2:

2. *Aatsitassarsiornikkut ineriartortitsineq annertuvoq, paasissutissa-nik amerlasuunik nalunaarusianillu annertusinnaasunik malitseqartussaasut. Piffissaqarluartumik tusarniaaneq, akissutigineqartullu tamakkiinerusut pingaru-teqartussaapput – tamatumani Naalakkersuisut qanoq periuseqarpat?*

Aatsitassarsiornermut suliassaqarfik ukiuni makkunani annertuumik ineriartorpoq aammalu suliassat arlallit suliarineqarput. Suliassat pissusissamisoortumik assiginngitsorpassuusinnaapput taamaattumillu innuttaasut naammattumik peqataatinneqarnissaat qulakkeerniarlugu assiginngitsumik suliniuteqarfiginissaat pisa-

riaqarsinnaalluni. Aatsitassarsiornermik suliassat ataasiakkaat inerisarneqarnerannut atatillugu aatsitassanut ikummatisanullu inatsit malillugu Inuaqatigiinnipiujuartussamik iluaqutaasumik sunniutaasussanik nalilersuineq (VSB) suliarineqartussaavoq. Inuaqatigiinnipiujuartussamik iluaqutaasumik sunniutaasussanik nalilersuinerpiaq oqartussaasut, innuttaasut soqutigisaqartullu kalluarneqartussat, ilanggullugit NGO-it attuumassuteqartut, peqataatillugit pisarpoq. VSB-mi suliap ingerlanerani kikkut tamarmik peqataatinneqarnerat assersuutigalugu soqutigisaqartut kalluarneqartussat oqaloqatiginerisigut, innuttaasunik ataatsimii-titsinertigut, paasititsiniaanertigut aammalu TV-kkut aallakaatitsinertigut pisarpoq. VSB-mut nassuaat tamatuma kingorna nittartakkami www.nanoq.gl tusarniaanermut tunngasortaani tamanut saqqummiunneqartussaavoq. Tamanut ammasumik tusarniaanerup ingerlanerani soqutigisaqartunit amerlanerusunit siusinnerusukkut suliassamut aalajangersimasumut inuaqatigiinnipiujuartussamik iluaqutaasumik sunniutaasussanik nalilersuinerup ingerlanerpiaani toqqaannartumik peqataasimanngitsunit tusarniaanermut akissuteqaatinik pissarsiarnissaq aamma perarfissiisarpoq. Tusarniaanermut akissuteqaatit tiguneqartut misissorneqareerneranni VSB-mut nassuaat inaarutaasoq suliarineqartarpoq. VSB-mut nassuaat tamatuma kingorna IBA-mut isumaqatigiissusiassamut (kommunip(-it), pisinnaatitsisummik pigisaqartup aamma Naalakkersuisut akornanni suleqatigiit pingasut isumaqatigiissutaat) taamatuttaaq tamanut ammasumik saqqummiunneqartussamut tunngaviliisuusarpoq.

Taamatuttaaq aatsitassarsiorluni uuliasiorlunilu misissuinermi suliassani pisin-naatitsisummik pigisaqartoq ingerlatassatut siunnersuutigineqartunut anner-tuumik Avatangiisnut sunniutaasussanik nalilersuinermik (VVM) suliaqassasoq inatsisitigut piumasaqaataavoq. Ingerlatanut aatsitassarsiornermut uuliasiorner-mullu tunngassuteqartunut avatangiisitigut sunniutaasussat tamanit nunami namminermi aammalu nunani tamalaani annertuumik eqqumaffigineqarput. Taamaattumik Naalakkersuisut isumaqarput kikkut tamarmik VVM-mut nassuaat-inik atuarsinnaanissamut perarfissaqarnissaat aammalu tusarniarneqarnissaamut perarfissaqarnissaat pingaaruteqartorujussusoq. VVM-mut nassuaatit VSB-mut nassuaatit assigalugit tusarniaanermut nittartakkamut www.nanoq.gl inissinneqartarput

Kisiannili VVM-mut nassuaatit tekniskiusarput najoqqutassallu amerlanertigut annertuujusarlutik. Taamaattumik Naalakkersuisut sinerissap avataani misissuin-luni qillerinissanut VSB-mut aamma VVM-mut nassuaatit tusarniaassutigineqarnerannut atatillugu tusarniaanermut piffissaliussap sivitsorneqarnissaanik kissattaasunut tusaaniarsimapput, aalajangersimallutillu siunissami tusarniaanermut piffissaliussaq sapaatit akunnerinit 6-init sapaatit akunnerinit 8-init sivitsorneqassasoq. Sajuppillatsitsisarluni misissuinissamik qinnuteqarnermut atatillugu VVM-mut nassuaatit tusarniaassutigineqartarnerannut tunngatillugu peqatigisaanik aalajangerneqarpoq tusarniaanermut piffissaliussaq sapaatit akunnerinit 4-init 6-init sivitsorneqassasoq. Sajuppillatsitsisarluni misissuinissanut VVM-mut nassuaatit tusarniaanermut nittartakkamut inissinneqartarnissaat suliniutaavoq nutaajusoq.

Innuttaasut soqutigisaqartullu kalluarneqartussat paasissutissilluarneqartarnissaasa aammalu inuiaqtigiinni piujuartussamik iluaqutaasumik sunniutaasussanik nalilersuinermi tamarmiusumi ilangunneqarsinnaasunik ilangussaqarsinnaanissamut oqaaseqaateqarsinnaanissamullu periarfissaqarnissaasa pingaaruteqarnerat Naalakkersuisut ilisimaaraat. VSB-mik suliat ingerlanerannit misilitakkat suli annikitsuinnaapput, kisiannili inuiaqtigiinni piujuartussamik iluaqtaasumik sunniutaasussanik nalilersuisarnerit taakkununngalu atasumik tusarniaanernik suliat ingerlanerisa amerliartorneranni, taakkua ingerlanerannit misilitakkat katersorneqassapput aammalu VSB-mik suliaqartarnernut malittarisassat 2009-imeersut nalilersoqqinnejarnissaannut tunngaviliissallutik. Tusarniaanernik suliat ingerlanerisa pitsangorsarnejarnissaannut suliaqarneq aallartinneqareerpoq. Tamatuma saniatigut tusarniaanernik suliat ingerlanerisa pitsangorsarnejarnissaat ingerlaavartumik suliniutigineqarpoq, soorlu tamanna assersuitgalugu tusarniaanermut piffissaliussat sivitsorneqarneranni pisimasoq.

Apeqqut 3:

3. *Aalisarnermik inuussutissarsiorneq inuussutissarsiutitut naleqqus-saavagineqarniarpoq. Nunatsinni inuiaqtigiinnut malinnaatitsinikkut ingerlanneqartariaqarmat, tusarniaasarnikkut nutarterinissaq pingaaruteqarpoq, isummerfissat paasissutissallu annertummata – tusarniaaneq qanoq ingerlanneqarpa?*

Aalisarnermik inuussutissarsiuteqarnerup aaqqissuuteeqqinnissaanik Naalakkersuisut pilersaaruteqarneranni siunertaasoq tassaavoq, aningaasaqarnikkut uumassusilinnillu nungusaataanngitsumik Kalaallit Nunaanni aalisarnermut sinaakkusiinissap kissaatigineqarnera.

Ilisimaneqartutut innuttaasut arlalippassuit inuussutissarsiorneq taanna inuuniarnerminni isertitaqartaqarfigisarpaat – aammalu nunami maani inuit aalisarnerup saniatigut allanik isertitaqarfiusussanik periarfissaqannginneranni assersuutsarpassuaqarpoq.

Taamaalilluni aalisarnermik inuussutissarsiuteqarnerup iluarsaateqqinnejarnearani apeqqutit inuiaqtigiit aningaasaqarnerannut tunngasut annertoorsuit isummerfigineqarnissaat pisariaqartussaavoq. Aammalu tassunga atatillugu apeqquteqartoq ilumoorpooq, innuttaasut sapinngisamik sukumiisumik paasissutissinneqarnissaat, peqatigisaanillu innuttaasut tusarniaanerit sunniuteqarluartumik ingerlanneqarnerisigut innuttaasut iluarsaaqqinnersmut suliap ingerlanerani peqataanissamik periarfissaqartinnejarnissaat pingaaruteqartoq.

Tusarniaanermut suliap ingerlanerata/periaatsip sunniuteqarluarnissaa siuarsaniarlugu Naalakkersuisut periusissamik suliaqarput, tassani kattuffiit attuumassuteqartut kiisalu innuttaasut nalinginnaasut Namminersorlutik Oqartussani pilersaarusrnermut suliat ingerlaneranni pitsaanerpaamik peqataatinnejarnissaat siunertarineqarluni. Tamanna piviusunngortinnejassaaq inatsisiliornissamut piareersarnermik suliaqarnermi kattuffiit aallaqqaataaniilli peqataatinnejarnerisigut.

Suliaqarnermi Naalakkersuisut taamaalillutik aalisarnermik inuussutissarsiuteqarnerup iluarsaateqqinnejarnissaanut Naalakkersuisut pilersaarusrusiornerannut tunngatillugu GA aamma KNAPK qanimut suleqatigaat. Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoq tamatuma saniatigut GA aamma KNAPK peqatigalugit arlalippassuarnik innuttaasunik ataatsimiitsinernik ingerlatsisimavoq, tassani aalisarnermik inuussutissarsiornermi allannguutissanut pisariaqartinneqartunut tunngatillugu siunnersuutit pitsaasut katarsorneqarlutik, aammalu tassunga atatillugu oqaatigineqarsinnaavoq Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoq siunissami innuttaasunik ataatsimiitsinernik taamaattunik amerlanerusunik ingerlatsinissamik pilersaaruteqartoq.

Apeqqut 4:

"4. Peqqinnissaqaqrifiup aaqqissusaanerata allannguuteqarnissaa siunissami qaninnerusumi pissasoq anguniagaavoq, allannguinerit annertuut ilaa-tigut takorloorneqarlutik. Tusarniaanerit qanoq ingerlanneqarpat?"

Naalakkersuisut, peqqinnissaqaqrifiup aqunneqarnera, aaqqissuussaanera kiisalu peqqinnissamut tunngasutigut sullissisut aamma tarnip pissusaanik ilisimasallit pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 27, 18. november 2010-meersoq naapertorlugu peqqinnissaqaqrifiup aaqqissugaanera aaqqissuussaaneralu aalajangersartussavaat. Inatsit suleqataasunut tusarniaaffigineqartussanut attuumassuteqartunut tamanut tusarniaassutigineqareersimavoq.

Peqqinnissaqaarfimmik iluarsaaqqinnej 2011-imni januaarip aallaqqaataani atuutilersoq, peqqinnissaqaarfimmii aaqqissuussinermi allannguuteqartitsivoq naleqqu-saanermillu malitseqarluni, taamaalilluni taanna maannakkut unammilligassanut naleqqussarneqarluni. Unammilligassani taakkunani ilaapput nunassittarnerup inuuniarnermilu atugassarititaasut allannguuteqarsimanerat, teknologiip nutaap ineriartornera kiisalu sulisuni isumalluutaasussani aammalu katsorsaanermi perraatsini il.il. allannguutit. Aaqqissuussineq nutaaq isumallutissat pioreersut pitsaanerpaamik atorluarneqarnissaannik annertunerujussuarmik aallussiffusoq.

Peqqinnissaqaarfimmii aaqqissusseqqinnissaq sioqquillugu nassuaat Inatsisartut saqqummiunneqarpoq. Aammattaaq aaqqissusseqqinnej pisortat ataatsimeersuarnerini arlalinni Peqqinnissaqaarfimmit tassanilu ingerlanneqartuni oqallisigineqartarsimavoq. Napparsimavinni aammalu Dronning Ingridip Napparsimavissuani sulisut ataatsimeeqatigineqartarsimapput, aammalu – iluarsaaqqinnissaq sioqquillugu taamatullu iluarsaaqqinnerup atuutilerneranut atatillugu – innuttaasunik ataatsimiitsinernit Peqqissutsimut Naalakkersuisumit Agathe Fontainimit peqataaffigineqartumik, illoqarfinni nunaqarfinnilu ingerlanneqarsimapput. Innuttaasunik ataatsimiitsinerni siunertaasoq ilaatigut tassaavoq innuttaasut Peqqinnissaqaarfimmii iluarsaaqqinnerup imminnut qanoq sunniuteqarnissaanik paasinnitsinnissaat peqatigisaanillu ataatsimiinnerni najukkani innuttaasut peqqinnissaqaarfimmii sullississutit ineriartornerlu pillugit eqqarsaatiminnik isummersuutiminillu saqqummiussisinnaanissamut periarfissiisimapput.

Peqqinnissaqarfiup aqunneqarnera, aaqqissuussaanera kiisalu peqqinnissamut tunngasutigut sullissitut aamma tarpip pissusaanik ilisimasallit pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 27, 18. november 2010-meersumut maannakkut atuuttumut Inatsissatut siunnersuutip ilusilersorneqarneranut atatillugu tusarniaaffiusut allatorsimaffiat imaappoq:

Namminersorlutik Oqartussat

Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfia

Ineqarnermut, Attaveqarnermut Angallannermullu Naalakkersuisoqarfik taassumalu ataani sullissiviit

Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik taassumalu ataani sullissiviit

Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfik taassumalu ataani sullissiviit

Inuussutissarsiornermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik taassumalu ataani sullissiviit

Isumaginninnermut Naalakkersuisoqarfik taassumalu ataani sullissiviit

Kultureqarnermut, Iluniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik taassumalu ataani sullissiviit

Nunamut Namminermut, Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik taassumalu ataani sullissiviit

Aatsitassanut Ikummatissanullu Pisortaqaqarfik

Kalaallit Nunaanni sulinermut nakkutilliisoqarfik

Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfimmi sullissiviit

Nunatsinni Nakorsaaneqarfik

Paarisa

Peqqissutsimut Pitsaliuinermullu Aqutsisoqarfik

Imigassaq ikiaroornartullu pillugit siunnersuisoqatigiit

Kalaallit peqqissartut angerlarsimaffiat

Napparsimaviit peqqissaavillu tamarmik

Nuummi nakorsiartarfik

Naalagaaffimmi sullissiviit

Peqqissutsimut ministeriaqarfik

Peqqissutsimut aqutsisoqarfik

Sulinermut nakkutilliisoqarfik

Kalaallit Nunaanni Rigsombudsmandi

Kalaallit Nunaanni Politimesteri

Pituffimmi borgerrådi

Kommunit

KANUKOKA

KANUNUPE

Qaasuitsup Kommunia tassuma ataani sullissiviit ilanngullugit

Qeqqata Kommunia tassuma ataani sullissiviit ilanngullugit

Kommuneqarfik Sermersooq tassuma ataani sullissiviit ilanngullugit

Kommune Kujalleq tassuma ataani sullissiviit ilanngullugit

Soqtigisaqaqatigiiffiit

SIK

PPK (Peqqissaasut Kattuffiat) / PK (Peqqissaasut)

IMAK (Ilinniartitsisut kattuffiat)

PIP (Perorsaanermik ilinniagaqartut peqatigiiffiit)

AK (Atorfillit kattuffiat)

ASG (AC-it kattuffiat)

Kalaallit Nunaanni nakorsat peqatigiiffiit

Kalaallit Nunaanni kingutilerisut peqatigiiffiit

Danskit Psykologit peqatigiiffianni Kalaallit Nunaannit ilaasortat

Peqqissaanermut ilinniarfik

Apeqqut 5.

5. *Inuussutissarsiorfissatut nutaatut olie-siorfiit pilersaarutigineqartut sungiusimanngisavut ineriartortissallugit piviusorsiornersut misilittaavigineqarput - annertuumik oqallisigineqalereersut isummersorfiungaatsiartussaasut. il.il. – kalluarneqartussarpassuit tamatumani qanoq tusarniaavigineqarpat?*

Aatsitassarsiornermut suliassaqarfiup ineriartorneranut atatillugu paassisutissinneqarnissamik innuttaasut pisariaqartitsinerat sapinngisaq tamaat naammassineqassaaq aammalu innuttaasut peqataatinneqarnissaannut periarfissaqarluasalluni, taamaalilluni aalajangiinerit tunngaviusut innuttaasut ilisimariigaat tunngavigalugit pisassallutik.

Naalakkersuisunit kissaatigineqarpoq uuliasiorluni misissuinermut immaqalu aamma uuliamik qalluinissamut atatillugu aalajangiinerit, innuttaasut tamarmik, soqtigisaqartut aammalu Kalaallit Nunaanni NGO-it, ilanggullugit IPO-it (nunap inoqqaavisa kattuffii) aammalu oqartussaasut oqaaseqaateqarnissamut periarfsaqartinneqarsimallutik, ammasumik ersarissumillu suliat ingerlanneqarsimarerat tunngavigalugu pisassasut.

Uuliasiorluni misissuisarneq ukiut marluk kingulliit Cairn Energy-p ingerlataasa ingerlanneqarneranni annertusisisimavoq. Tassunga atatillugu misissuinerit assiginnitsut ingerlanneqarsimapput aammalu soqtigisaqartunut attuumassuteqartunut oqaloqateqarnerit ingerlasimapput innuttaasunillu ataatsimiititsinerit ingerlanneqarsimallutik. Tamatuma saniatigut TV-kkut tusagassiutinilu allakkiorneri paasititsiniaanerit ingerlanneqarsimapput. uuliasiorluni ingerlatat taakkualu annertussusaat paassisutissiissutiginiarlugit TV-kkut aallakaatitassat suli tallimat pilersaarutigineqarput. Aammalu oqaatigineqassaaq ullumikkut uuliamik qalluiner mik suliassat pineqanngimmata aammalu taamaattunik takkuttoqassanersoq tamannalu qaqugu imaluunniit sumi pissanersoq suli ilisimaneqanngimmat.

Aammataaq uuliasiorluni misissuinerit iluanni ingerlatat nalorninartortaqartuaan- narpus, pissutigalugu ilisimaneqarneq ajormat ingerlatassaq pisussaq pineqar- nersoq/ukiup tulliani ingerlaqqissanersoq. Uuliamik niuerutigineqarsinnaasumik

nassaartoqassagaluarpuunniit, uuliamik tunisassiornerup ingerlasinnaalernisaanut ukiorpassuit ingerlaqqaartussaapput.

Suliassani uuliasiornermut tunngassutilinni avatangiisinut tunngassutillit nunami namminermiinnaq soqutigineqartuunngillat, kisiannili aamma nunani tamalaani soqutigineqartuullutik. Taamaattumik Naalakkersuisut kissaatigaat kalaallit innuttaasut taakkunanilu oqartussaasut, kattuffit peqatigiiffillu paasissutissanik su-kumiisunik pissarsisinhaassasut aammalu isumanerluutiminnik oqariartuuteqarnissamut, akerliliissuteqarnissamut, apeqquteqaateqarnissamut il.il. periarfissa-qassallutik.

Najoqqutassat tamarmik kalaallisut tuluttullu tusarniaanermut nittartakkami Nanoq.gl-imi tamakkiisunngorlugit tamanut saqqummiunneqartarput, taamatullu eqikkaaneq kalaallisut, danskisut tuluttullu tamanut saqqummiunneqartarluni. Peqatigisaanik 2011-imi aalajangiisoqarpooq tusarniaanermut akissuteqaatit kiisalu tusarniaanermut akissuteqaatinut oqaaseqaatit tamarmik Nanoq.gl-imut ikkun-neqartassasut. VVM-mut aamma VSB-mut nassuaatit inaarutaasut taamatuttaaq tamanut saqqummiunneqartarput. Kingullermik uuliakoornissamut upalungaarsimanermut pilersaarut tamakiisoq annikitsut ilaatinngagit tamanut saqqummiun-neqarpooq.

Siunissami uuliamik tunisassiorqalissagaluarpat inuiaqatigiinni sunniutaasussat paasinarsisinniarlugit pilersaarutigineqarpooq Inuiaqatigiinni piujuartussamik ilua-quatasumik sunniutaasussanik naliersuineq ataatsimut isigalugu suliarineqartassasoq. Suliaqarneq UKA 2012-imi Inatsisartunut nassuaasiermik kingune-qassasoq pilersaarutigineqarpooq.

Niuerutigineqarsinnaasumik nassaartoqassagaluarpat taassuminngalu qalluinismik qinnuteqartoqarluni, VVM-mut aamma VSB-mut nassuaatinik suliaqarneq suliap ingerlanera annertunerungaatsiartussaq aallartinneqassaaq, tassani innuttaasut peqataatinnissaannik piumasaqaatit suli annertunerusussaallutik.

Naalakkersuisut isumaqarput uuliasiorluni misissuinermi ingerlatanut atatillugu innuttaasut paasissutissanik pissarinissamut tusarniarneqarnissamullu periarfissaannik arlalippassuarnik pitsangorsaasoqareersimasoq imaluunniit pilersaaruteqartoqarluni. Taamaakkaluartoq Naalakkersuisut soorunami innuttaasut paasissutissanik peqataatinneqarnissamillu pisariaqartitsinerat naammassiniar-lugu tusarniaanermik suliq ingerlasarnerisa naleqqussartarnissaat suli ingerlaavartumik aallutissavaat.

Neriuppunga apeqqutitit naammaginartumik akissuteqarfingineqarsimassasut.

Inussiarnersumik inuullaqqusillunga

Ove Karl Berthelsen

Inuussutissarsiornermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoq